

метри, критерії, фактори впливу, функції, методи та елементи. Запропонована методика оцінки ефективності системи внутрішнього контролю, а також перелік питань, що має перевірити аудитор в ході аудиторської перевірки. Це сприятиме комплексній та об'єктивній оцінці стану та ефективності управління персоналом на підприємстві, виявленню помилок, невідповідностей та проблемних питань для розробки рекомендацій щодо їх усунення, приведення системи управління персоналом у відповідність до сучасних потреб та вимог законодавства та підвищення якості управління персоналом та управління підприємством в цілому. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є стандартизація методики проведення аудиту персоналу, деталізація етапів аудиту персоналу з розробкою показників аудиту та інтегрального показника аудиту персоналу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аудит и контроллинг персонала организации : учеб. пособие / под ред. проф. П.Э. Шлендера. – М. : Узовский учебник, 2007. – 224 с.
2. Митрофанова Е.А. Аудит, контроллинг и оценка расходов на персонал : учебно-практическое пособие / Е.А. Митрофанова, А.В. Софиенко ; под ред. А.Я. Кибанова. – М. : Проспект, 2013. – 78 с.
3. Лебединська О. Дискусійні питання сутності та змісту принципів та аудиторських процедур при здійсненні аудиту персоналу / О. Лебединська, Г. Назарова // Економічний простір. – 2012. – № 63. – С. 264-271.
4. Жуков А.Л. Аудит человеческих ресурсов организации : учебник / А.Л. Жуков. – М. : МИК, 2010. – 256 с.
5. Никонова Т.В. Управленческий аудит: персонал / Т.В. Никонова, С.А. Сухарев ; под ред. Ю.Г. Одегова. – М. : Экзамен, 2002. – 224 с.
6. Одегов Ю.Г. Аудит и контроллинг персонала : учебник / Ю.Г. Одегов, Т.В. Никонова. – М. : Альфа-Пресс, 2006. – 560 с.
7. Социальный аудит : учебник / под ред. А.А. Шулуса ; Ю.Н. Попова. – М. : Изд. дом «АТИСО», 2008. – 524 с.
8. Лебединська, О. Окремі аспекти аудиту персоналу в умовах виходу країни з кризи / О. Лебединська // Управління розвитком. – 2010. – № 3(79). – С. 85-86.
9. Писаревская А.И. Методика внутреннего аудита персонала на предприятии / А.И. Писаревская, Ю.И. Мизик // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2013. – № 4. – С. 51-60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vcndtue_2013_4_8.pdf.

УДК 657.1

Плахтій Т.Ф.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри організації обліку та звітності
Вінницького національного аграрного університету*

ЯКІСНИЙ ПІДХІД У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Обґрунтовано актуальність застосування якісного підходу з позиції користувачів облікової інформації. Виділено й обґрунтовано основні шляхи подальшого розвитку бухгалтерського обліку як науки. Проаналізовано поняття міждисциплінарності у контексті бухгалтерського обліку як науки. Визначено концептуальні проблеми, які дозволяє вирішувати застосування міждисциплінарного підходу в бухгалтерському обліку. Виділено рівні застосування якісного підходу в бухгалтерському обліку та засоби регулювання якості (національна система бухгалтерського обліку; професійні бухгалтерські організації; рівень підприємства). Виділено й обґрунтовано підходи вчених щодо виділення причин необхідності застосування якісного підходу в обліку (зміна економічних умов функціонування підприємств, викликаних переходом до ринку та глобалізацією економічних відносин; зростання вимог системи управління до облікової інформації; пошук нових методів проведення обліково-аналітичних досліджень; впровадження системи МСФЗ).

Ключові слова: якісний підхід, якість у бухгалтерському обліку, якість облікової інформації, міждисциплінарні дослідження в обліку.

Плахтій Т.Ф. КАЧЕСТВЕННЫЙ ПОДХОД В БУХГАЛТЕРСКОМ УЧЕТЕ

Обоснована актуальність применення качественного подхода с позиции пользователей учетной информации. Выделены и обоснованы основные пути дальнейшего развития бухгалтерского учета как науки. Проанализировано понятие междисциплинарности в контексте бухгалтерского учета как науки. Определены концептуальные проблемы, которые позволяют решать применение междисциплинарного подхода в бухгалтерском учете. Выделены уровни применения качественного подхода в бухгалтерском учете и средства регулирования качества (национальная система бухгалтерского учета; профессиональные бухгалтерские организации; уровень предприятия). Выделены и обоснованы подходы ученых относительно выделения причин необходимости применения качественного подхода в учете (изменение экономических условий функционирования предприятий, вызванное переходом к рынку и глобализацией экономических отношений; рост требований системы управления к учетной информации; поиск новых методов проведения учетно-аналитических исследований; внедрение системы МСФО).

Ключевые слова: качественный подход, качество в бухгалтерском учете, качество учетной информации, междисциплинарные исследования в учете.

Plakhtiy T.F. QUALITATIVE APPROACH IN ACCOUNTING

Actuality of qualitative approach application in scientific researches from the perspective of the users of accounting information is substantiated. Key ways of further development of accounting as a science are specified and grounded. The concept of interdisciplinarity is analyzed in the scope of accounting as a science. Conceptual problems that can be solved due to application of interdisciplinary approach in accounting are identified. The levels of qualitative approach application in accounting and means of quality control such as the national accounting system; professional accounting organizations; the level of the enterprise are identified. Scientific approaches to identification of the reasons of the necessity of qualitative approach application in accounting such as the change of economic conditions of the enterprise activity caused by the transition to the market economy and globalization of economic relations; growth of the requirements to accounting information management; search for new methods of accounting and analytical studies; introduction of IFRS are identified and justified.

Keywords: quality approach, accounting information quality, interdisciplinary research in accounting.

Постановка проблеми. Основною метою бухгалтерського обліку як практичної діяльності є надання інформації, необхідної для прийняття рішень внутрішніми і зовнішніми користувачам, що сприяє підвищенню ефективності управління, контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, забезпечує ефективний перерозподіл капіталу між галузями економіки та в цілому відіграє важливе значення у функціонуванні соціально-економічних інститутів. Значимість такої діяльності визначається користістю облікової інформації у процесі прийняття ефективних рішень внутрішніми і зовнішніми користувачами.

Для кожного користувача облікова інформація є корисною з позиції її придатності забезпечити досягнення поставлених цілей, тобто чи визначені національним регулятором вимоги та внутрішня облікова політика забезпечують формування такого облікового продукту, що забезпечує всі потреби його споживачів*. У той же час на сьогодні відсутні загальні методологічні засади теорії користності, що уможливили б її використання для удосконалення теорії і методології бухгалтерського обліку. Це зумовлює пошук інших систем наукових знань та методологій, використання яких дозволило б вирішити поставлену вище проблему. Одним із найбільш дієвих засобів обґрунтування і вирішення проблеми користності облікової інформації та облікової системи в цілому є застосування якісного підходу або теорії системного підходу до управління якістю, що дозволяє встановити рівень придатності облікової інформації для користувачів та має у своєму арсеналі необхідний набір засобів для забезпечення підвищення її рівня, що в кінцевому підсумку сприятиме вирішенню завдань споживачів облікового інформаційного продукту.

На сьогодні питання підвищення ефективності функціонування облікової системи як засобу або інструменту генерування інформації для прийняття управлінських рішень є одним із основних завдань облікової науки. Кожне нововведення, сформоване у результаті розвитку облікової практики або в результаті логічних міркувань та умовиводів, має призводити до підвищення ефективності облікової системи, тобто до підвищення рівня її якості, якщо ми переносимо дану проблему в площину відносин облікової системи як інструмента генерування інформації та суб'єктів прийняття управлінських рішень як її користувачів. Застосування якісного підходу в облікових наукових дослідженнях дозволяє сформулювати набір критеріїв до оцінки ефективності облікової системи у контексті вимог користувачів облікової інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам застосування якісного підходу в бухгалтерському обліку приділяли увагу А.В. Глущенко, Н.Ю. Ершова, Л.С. Корабельникова, Л.М. Крамаровський, Л.Н. Кузнецова, С.А. Кузнецова, С. Ляйтнер, В.Ф. Максимова, А.Б. Малявко, Т.Д. Поплаухіна, І.Б. Садовська, Є.С. Соколова, А.А. Солоненко та ін.

Формулювання цілей статті. Основною ціллю статті є обґрунтування доцільності і визначення особливостей застосування якісного підходу в бухгалтерському обліку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бухгалтерський облік як наука може розвиватися двома основними шляхами: 1) використовуючи загально-

філософські або загальнонаукові методи наукового дослідження, що мають універсальний характер; 2) використовуючи специфічні методи інших наукових дисциплін. Якщо більшість вчених на сьогодні використовує перший шлях розвитку облікової науки, дотримуючись традиційних підходів до формулювання наукових інновацій облікової системи (наприклад, застосування системного аналізу в обліку або використання методу моделювання для вивчення взаємозв'язків облікової системи), то в останні роки для одержання нових наукових знань почали застосовувати другий – міждисциплінарний підхід, що викликано загальними тенденціями розвитку науки до вирішення комплексних наукових завдань і є характерним для представників постпозитивізму кінця ХХ–початку ХХІ століття. Виникнення такої ситуації є свідченням того, що облікова наука перебуває ще на досить ранній стадії свого розвитку, і лише в майбутньому облікові наукові знання будуть приведені у форму зрілої дисциплінарності, що сприятиме його акумуляції і трансляції на інші сфери наукових знань.

З цього приводу М.О. Козлова зазначає, що на початку ХХІ ст. розвиток бухгалтерського обліку як науки відбувається на фоні тенденцій та закономірностей, притаманних усім наукам сучасності, у тому числі й економічній. Подальший його розвиток зумовлюється можливістю проведення, фактичною реалізацією і широтою між- та трансдисциплінарних досліджень [7, с. 125-126]. Здійснення міждисциплінарних наукових досліджень в бухгалтерському обліку одержує новий імпульс завдяки необхідності інтеграції наукових знань в єдину систему, вирішення традиційних облікових дилем за допомогою нетрадиційного науково-дослідницького інструментарію, ефективність використання якого була одержана в інших наукових сферах. В останні роки все більшого підтвердження набуває висновок, що міждисциплінарність є значимішою перевагою наукового дослідження, зокрема, і в сфері бухгалтерського обліку, оскільки значна кількість найважливіших відкриттів відбувається на стику наук. Дослідниками використання такого шляху здійснення наукових досліджень вважається одним із можливих шляхів виходу з кризи теорії бухгалтерського обліку, яка виникла на перетині формаційного зламу – радянська облікова модель – ринкова облікова модель, та в цілому дозволяє підвищити теоретико-методологічний рівень облікової науки.

Саме поняття «міждисциплінарність» означає взаємодію між дисциплінами щодо вивчення об'єкта дослідження, що може відбуватися як на рівні суб'єктів, що є представниками різних дисциплін, так і на рівні залучення методологічного інструментарію з різних дисциплін, та розглядається як засіб подолання вузької спеціалізації та дисциплінарної замкненості. Представники філософії науки, вивчаючи наукову міждисциплінарність як окреме явище, називають два дані вектори м-взаємодії (комунікації суб'єктів здійснення дослідження) та м-дослідження (комунікація методологій, використовуваних при здійсненні досліджень або систем дисциплінарного знання). На нашу думку, для подальшого розвитку бухгалтерського обліку як науки основна увага має бути зосереджена на другому векторі із врахуванням специфіки використовуваної методології інших наукових дисциплін.

Застосування міждисциплінарних наукових досліджень у бухгалтерському обліку має забезпечити вирішення таких концептуальних проблем:

* Вперше така позиція до розуміння якості була оприлюднена Британським інститутом стандартів в стандарті BS 5750 (1979 р.), який був розроблений для використання будь-яким виробником для отримання сертифікату, що видавався даним інститутом.

– уточнення предмету облікових наукових досліджень шляхом його розширення, що стало б імпульсом для виявлення нових сфер досліджень і спрямування одержаних результатів на удосконалення облікової практики;

– налагодження комунікаційної взаємодії між вченими-обліковцями та представниками інших наукових дисциплін, що сприятиме підвищенню рівня наукових дискусій та розширення кількості вчених, залучених для вирішення наукових проблем;

– підвищення якості результатів облікових наукових досліджень шляхом додаткового їх тестування за допомогою інших систем дисциплінарних знань та виявлення хибних і помилкових елементів облікового наукового знання.

Використання знань і методів інших наукових дисциплін дозволило досягти багатьом відомим вченим у сфері бухгалтерського обліку значних досягнень і сформуванню нової, нетрадиційної точки зору, яка виступала відправним пунктом для формування нових теорій, концепцій та напрямів наукових досліджень у сфері обліку. Одним із найбільш яскравих прикладів застосування міждисциплінарного підходу в облікових дослідженнях, який свого часу був інноваційним, є праця О.П. Рудановського «Теорія балансового обліку. Оцінка як ціль балансового обліку» (1925 р.), якого проф. Я.В. Соколов називав найбільш видатним російським бухгалтером, який досяг вершин обліком думки [19, с. 464]. У цій праці [17] О.П. Рудановський намагався використати значну кількість методів інших наукових дисциплін (математики, фізики, хімії) для виявлення нових законів, аксіом, правил та методик ведення обліку та здійснення облікової оцінки, зокрема, принцип Галуа, теорему Жордана, принцип Лоренца, принцип Бера та ін.

На думку професора С.Ф. Легенчука у складі специфічних методів міждисциплінарних дисциплін можна виділити методи економічних дисциплін та інші методи, застосування яких дозволяє виявити принципи функціонування системи бухгалтерського обліку, які мають бути покладені в основу його наукових теорій [11, с. 63-65]. Якщо методи економічних дисциплін на сьогодні досить широко використовуються вітчизняними вченими в останні роки, зокрема інституційна методологія (В.М. Жук, О.О. Канцуров, Б.В. Мельничук, В.М. Метелиця та ін.), то використання методів інших дисциплін характеризується фрагментарністю.

У той же час найбільшу увагу дослідники в сфері обліку приділяють вивченню психологічних аспектів діяльності бухгалтерів, застосовуючи відповідний міждисциплінарний інструментарій, що сприяло формуванню в США окремого напрямку наукових досліджень – поведінкової теорії обліку (Behavioral accounting). Так, актуалізуючи необхідність проведення обліково-психологічних досліджень, О.М. Кондратюк відмічає, що їх теоретична значимість полягає у збільшенні наукового знання у сфері бухгалтерського обліку, а практична – у розробці практичних рекомендацій з формування бухгалтерської служби, розробки сім'ї посад, визначення їх місця та ефективності, підбору облікового персоналу, науково-обґрунтованої організації облікового процесу тощо [9, с. 24]. Таким чином, роль психології в облікових дослідженнях полягає в обґрунтуванні психологічних особливостей поведінки бухгалтера як суб'єкта, відповідального за організацію обліку на підприємстві, а також особи, на яку може бути покладена відповідальність за реалізацію профе-

сійного судження бухгалтера і формування облікової політики підприємства. Проте ситуація на сьогодні є такою, що більшість дослідників-обліковців, займаючись цією проблематикою, лише підходять до вирішення проблеми, але не вирішують її, лише констатуючи її актуальність. Основною причиною цього є те, що вони наражаються на існуючі обмеження обліку як науки, які були описані професором С.Ф. Головим: «... фахівці бухгалтерського обліку не в змозі самостійно здійснити міждисциплінарний аналіз, який потребує відповідних знань з психології, соціології тощо» [4, с. 6]. Тому для подолання таких обмежень вченим-обліковцям варто або проводити міждисциплінарні дослідження у взаємодії із представниками інших дисциплін (як це зроблено в праці М.Р. Лучка та І.С. Ревасевич [12]), намагаючись знайти спільну мову в підходах і методиках здійснення наукових досліджень, або оволодіти науковими методами інших дисциплін та адаптувати їх до вивчення облікової системи підприємства.

Застосування якісного підходу в бухгалтерському обліку є прикладом міждисциплінарної взаємодії, коли теорія управління якістю взаємодоповнює розуміння особливостей функціонування облікової системи, розширюючи її традиційне бачення, формуючи цілісну картину наукової реальності і виступаючи методологічною базою для міждисциплінарного дослідження. За базу в даному випадку обирається припущення, що результатом функціонування облікової системи є інформаційний продукт, якому притаманний певний рівень якості, що є історично сформованою категорією, яка наповнилась змістом у результаті еволюції суспільно-економічних відносин.

На думку В.В. Ільїна, якісним методом дослідження називаються ті прийоми вивчення об'єкта, за допомогою яких виявляються властивості об'єкта (його функціонування), його елементи і структура, а також взаємозв'язок властивостей об'єкта і його елементів і структури [6, с. 23]. Застосування якісного підходу дозволяє сформулювати нові методи аналізу облікового знання, ідентифікувати стан облікової науки в контексті функціонування системи бухгалтерського обліку, зокрема, її організаційних аспектів з точки зору теорії управління якістю (менеджменту якості). Зокрема, на основі якісного підходу можна визначити залежність властивостей системи бухгалтерського обліку від її складу (категорійно-понятійного апарату, облікової методології тощо).

Про необхідність застосування методологічного апарату теорії управління якістю до вивчення облікових проблем зазначають К. Воронова [1], А.Б. Малявко [13, с. 61], Л.Н. Кузнецова [10], наголошуючи при цьому, що успішна взаємодія бухгалтерського обліку та менеджменту якості можлива при вирішенні певного завдання – поєднання облікових стандартів зі стандартами управління і глобальною системою управління якістю [10], тобто коли дослідження особливостей функціонування облікової системи супроводжуватиметься застосуванням інструментів менеджменту якості.

Досить цікавою позицією стосовно ролі якісного підходу в облікових наукових дослідженнях дотримується професор Л.А. Чайковська, на думку якої, будь-які концепції або наукові теорії, що використовуються для розвитку облікової теорії і методології, базуються на якісному підході, оскільки їх застосування передусім викликане необхідністю підвищення якості облікової інформації. Зокрема, автор зазначає, що необхідність звернення до концепцій бухгалтерського обліку передусім визначається від-

ставанням облікової практики від нових вимог до якості облікової інформації, які диктуються сучасними процесами глобалізації та інтеграції країн у світовий економічний простір [22, с. 3]. Виходячи з таких міркувань застосування будь-яких міждисциплінарних методів наукових досліджень в обліку повинно супроводжуватися паралельним застосуванням якісного підходу і в кінцевому випадку має призводити до підвищення рівня якості облікової інформації.

Застосування якісного підходу може здійснюватися на різних рівнях облікової системи і може регулюватися за допомогою різних інструментів (табл. 1).

Таблиця 1
Рівні застосування якісного підходу в бухгалтерському обліку та засоби регулювання якості

Рівні регулювання	Засоби регулювання
Національна система бухгалтерського обліку	Концептуальна основа або законодавчі акти (принципи, якісні характеристики)
Професійні бухгалтерські організації	Кодекс професійної етики
Підприємство	Внутрішня стандартизація обліку, Наказ про облікову політику

У процесі регулювання якості функціонування обліку беруть участь держава, професійні бухгалтерські організації та суб'єкти, відповідальні за організацію та ведення бухгалтерського обліку на конкретному підприємстві (керівник, головний бухгалтер, аудитор тощо).

На сьогодні проблематика застосування категорії якості та якісного підходу в бухгалтерському обліку привертає значну увагу вчених. Як зазначає з цього приводу професор А.В. Глуценко, проблема підвищення якості облікової інформації завжди привертала і привертає увагу багатьох дослідників, її активно обговорює бухгалтерська спільнота в засобах масової інформації та публічних дискусіях [3, с. 136], а, на думку Т.А. Гараніної та П.С. Кормильцевої, якість бухгалтерського обліку чи фінансової звітності є однією із центральних тем у бухгалтерській літературі по прийняттю МСФЗ чи бухгалтерському врегулюванню стандарту в цілому [2, с. 21], що, на наш погляд, обґрунтовується її включенням до складу Концептуальної основи фінансової звітності (2010 р.) у вигляді якісних характеристик корисної фінансової інформації.

Подібна тенденція на сьогодні сформувалася і при здійсненні обліково-аналітичних досліджень вітчизняними науковцями, що підтверджує Н.Ю. Єршова, зазначаючи, що увага до оцінки якості облікової інформації зростає останнім часом у всьому світі і зокрема в Україні [5, с. 371].

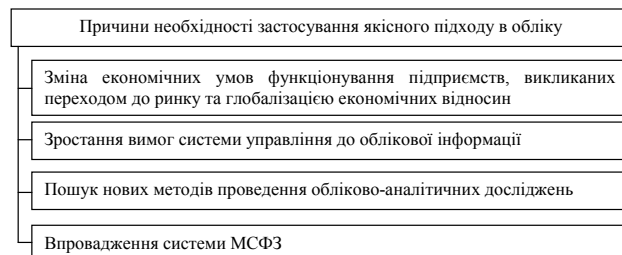

Рис. 1. Підходи вчених щодо виділення причин необхідності застосування якісного підходу в обліку

Незважаючи на значну кількість вчених, що популяризують необхідність впровадження якісної оцінки облікової інформації та усієї системи обліку, серед дослідників у сфері бухгалтерського обліку на сьогодні відсутня єдність у підходах щодо причин необхідності застосування якісного підходу. Однак різнобічні погляди вчених, що існують, можна об'єднати у декілька груп (рис. 1).

Представники першої групи основною причиною необхідності застосування якісного підходу в обліку визначають зміну економічних умов функціонування підприємств. Так, на думку проф. І.Б. Садовської та К.С. Нагірської, в умовах глобалізаційної економіки зростає вплив інформаційного простору на функціонування господарських об'єктів, у результаті чого посилюється залежність локального менеджменту від якості облікової інформації. Підвищення якості управлінської звітності найважливіша умова підвищення ефективності вироблюваних, прийнятих і реалізованих управлінських рішень [18, с. 899]. Відповідно, на думку авторів, глобалізація економічних відносин стала першопричиною тотальної інформатизації діяльності підприємств, оскільки для ефективного функціонування територіально розподілених підрозділів ТНК необхідно забезпечити їх комунікаційну взаємодію. Це, у свою чергу, передбачає необхідність підвищення якості облікової інформації із бухгалтерської звітності, яка використовується для прийняття управлінських рішень різних видів.

У той же час окремі дослідники пов'язують актуалізацію проблематики застосування якісного підходу в обліку із переходом до ринкового типу господарювання та ринкових відносин. Так, монгольський дослідник М. Мягмар констатує, що дослідження проблематики якості стає найбільш актуальним питанням у ринковій економіці [14, с. 273], а Я.В. Шеверя зазначає, що сучасний розвиток ринкових відносин характеризується зростанням вимог користувачів до якості інформаційного забезпечення. Це пов'язано з тим, що економічна ефективність обґрунтування та прийняття рішень визначається якісними характеристиками використаних джерел інформації [23, с. 302]. Таким чином, на думку авторів, ринкова економіка з притаманними їй характеристиками, що впливають на побудову національної облікової системи (вільне підприємництво, ринкове ціноутворення, наявність договірних відносин між підприємствами тощо), є іманентною передумовою необхідності застосування якісного підходу для підвищення ефективності функціонування облікової системи.

На думку представників другої групи, необхідність використання якісного підходу в обліку визначається зростанням вимог системи управління та безпосередньо вимог суб'єктів прийняття рішень до інформації, що генерується обліковою системою, а також появою нових груп зацікавлених користувачів. Цю тезу підтверджує Є.С. Соколова, зазначаючи, що якість облікової інформації має першочергове значення для учасників бізнес-процесу, оскільки саме вона визначає життєздатність майбутніх стратегічних рішень [20, с. 232]. На думку колективу авторів під керівництвом проф. Н.А. Каморджанової, розгляд аспектів якості в обліку в наш час викликаний розширенням кола користувачів облікової інформації, зміною вимог до її змісту та різнобічного висвітлення принципів інтеграції видів обліку [16, с. 132]. При цьому значна роль приділяється аналізу інформаційних потреб суб'єктів прийняття управлінських рішень, зміні їх запитів та

впливу процесу комп'ютеризації облікових процедур на процес взаємодії облікової системи із вищенаведеними суб'єктами. Нині вітчизняними вченими не надається конкретна відповідь, на яку групу користувачів орієнтована сформована в Україні модель формування облікової інформації? Чи відповідає така система інформаційним потребам і запитам менеджменту вітчизняних суб'єктів господарювання та іншим зацікавленим користувачам? Для надання відповіді на вищенаведені запитання і пропонується використовувати якісний підхід в обліку.

Представники третьої групи основною причиною необхідності застосування якісного підходу в обліку вважають пошук нових методів проведення обліково-аналітичних досліджень, які б сприяли підвищення як загальнонаукового статусу бухгалтерського обліку, так і зростанню авторитету облікової професії у суспільстві шляхом формування довіри до показників бухгалтерської звітності і підвищення етики облікових працівників. На думку О.М. Кондратюк, саморозвиток бухгалтерського обліку виявляється в якісних змінах, однією із яких є пришвидшення руху інформації та підвищенні їх якості [9, с. 445], а О.В. Старовойтова вже безпосередньо зазначає, що подальший розвиток національної облікової системи передбачається здійснювати, окрім інших, і за такими напрямками, як підвищення якості інформації, що формується у бухгалтерському обліку та звітності, та посилення контролю якості бухгалтерської звітності [21, с. 99].

Представники четвертої групи обґрунтовують необхідність розгляду питань якості бухгалтерської звітності як результату запровадження системи МСФЗ, де дана проблема висвітлюється на рівня якісних характеристик фінансової звітності. На думку Т.А. Гараніної та П.С. Кормільцевої [2, с. 21], важливість даної проблематики визначається її роллю в оцінці здатності підприємства відшкодувати борги та виплачувати дивіденди, що призводить до більш високої вартості залученого та власного капіталу суб'єктів, які ведуть облік за МСФЗ. Як наслідок, на сьогодні представлена значна кількість пропозицій вітчизняних дослідників (М.І. Бондар, С.Ф. Голов, Т.Г. Камінська, С.А. Кузнецова, С.Ф. Легенчук, І.Б. Садовська та ін.) з удосконалення набору та змістовного наповнення якісних характеристик фінансової звітності, наведених у розділі III НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Окрім цього, на думку багатьох західних дослідників, апріорним є твердження, що саме впровадження МСФЗ у конкретну національну облікову систему дозволяє отримати значну кількість переваг, що передусім проявляються у підвищенні якості фінансової звітності, що передбачає необхідність забезпечення вимірювання її зміни.

Застосування якісного підходу в бухгалтерському обліку є одним із варіантів розвитку системи облікового знання, що забезпечує його узагальнення та сприяє формуванню нових міждисциплінарних підтверджень існуючих гіпотез, концепцій та теорій в бухгалтерському обліку.

З практичної точки зору, широке впровадження якісного підходу при вивченні властивостей облікової системи та облікової інформації, виявленні їх елементів і структур, які є основою їх властивостей, дозволяє забезпечити зниження ентропії облікової інформації. Оскільки ентропія виражає ступінь неупорядкованості облікової системи, то облікова інформація характеризує міру її організації. Вирішення цієї проблеми, на думку професора М.С. Пуш-

каря та академіка М.Г. Чумаченка, дозволяє побудувати ідеальну систему обліку: «Система обліку, як частина інформаційної системи, повинна розвиватися виходячи із необхідності зменшення ентропії (неупорядкованості) середовища, а теоретичною основою його удосконалення повинні стати фундаментальні науки» [15, с. 133]. Таким чином проведення досліджень в бухгалтерському обліку на основі застосування якісного підходу сприятиме розробці ідеальної системи обліку, яка забезпечуватиме формування такої інформації, яка максимально відповідатиме зростаючим запитам всіх зацікавлених користувачів та суспільства в цілому.

Висновки з проведеного дослідження:

1. Одним із можливих шляхів подолання кризи наукових досліджень в сфері бухгалтерського обліку, про існування якої на сьогодні зазначають вчені, є застосування міждисциплінарних методів і методологій досліджень, одним із яких є якісний підхід (теорія системного підходу до управління якістю).

2. Основними рівнями застосування якісного підходу в бухгалтерському обліку визначено: національну систему бухгалтерського обліку; професійні бухгалтерські організації; рівень підприємства. На кожному виділеному рівні існують свої об'єкти та суб'єкти його реалізації, а також використовуються відповідні засоби регулювання, спрямовані на забезпечення досягнення відповідного рівня якості конкретного об'єкта.

3. На основі аналізу існуючих підходів дослідників встановлено, що основними причинами необхідності застосування якісного підходу в обліку є: зміна економічних умов функціонування підприємств, викликаних переходом до ринку та глобалізацією економічних відносин; зростання вимог системи управління до облікової інформації; пошук нових методів проведення обліково-аналітичних досліджень; упровадження системи МСФЗ. Детальний аналіз кожної із виділених причин дозволяє встановити переваги його застосування як для подальшого розвитку облікової науки, так і для покращення облікової практики на підприємстві.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Воронова Е. Критерии качества в работе бухгалтерии / Е. Воронова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cfin.ru/management/iso9000/qm/acc.shtml>.
2. Гараніна Т.А. Принятие Международных стандартов финансовой отчетности в России: влияние на ценностную значимость финансовых отчетов / Т.А. Гараніна, П.С. Кормільцева // Международный бухгалтерский учет. – 2013. – № 6(252). – С. 19-28.
3. Глущенко А.В. Повышение качества информации на основе внутренней стандартизации учетного процесса интегрированных формирований холдингового типа / А.В. Глущенко // Вестник ВолГУ. Серия 3. Экономика. Экология. Научно-теоретический журнал Вып. № 1(16). – Волгоград: Издательство ВолГУ, 2010. – С. 136-144.
4. Голов С. Роль економічних теорій у подальшому розвитку бухгалтерського обліку / С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – № 8. – С. 3-9.
5. Єршова Н.Ю. Якість облікової інформації: методичний підхід до оцінювання / Н.Ю. Єршова // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 8(158). – С. 368-374.
6. Ильин В.В. Онтологические и гносеологические функции категории качества и количества / В.В. Ильин. – М.: Высшая школа, 1972. – 95 с.
7. Козлова М.О. Перехід до міждисциплінарних та трансдисциплінарних досліджень: тенденція чи закономірність розвитку науки бухгалтерський облік? / М.О. Козлова // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. – Вип. 2(23). – С. 114-128.
8. Кондратюк О.М. Бухгалтерське забезпечення корпоративного

- управління: актуальні питання / О.М. Кондратюк // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 7(157). – С. 441-448.
9. Кондратюк О.М. Бухгалтерський облік і психологія: міждисциплінарний зв'язок / О.М. Кондратюк // Бухгалтерський облік, економічний аналіз та контроль в умовах формування і розвитку сучасних концепцій управління: тези виступів XII Міжнародної наукової конференції ЖДТУ. – Житомир: ЖДТУ, 2013. – С. 24-26.
  10. Кузнецова Л.Н. Применение процессного подхода в организации учета / Л.Н. Кузнецова // Проблемы современной экономики. – 2010. – № 2(34) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=3109>.
  11. Легенчук С.Ф. Бухгалтерське теоретичне знання: від теорії до метатеорії: [монографія] / С.Ф. Легенчук. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – 336 с.
  12. Лучко М.Р. Особистісна адаптованість бухгалтера як провідна характеристика його професіоналізму / М.Р. Лучко, І.С. Ревасевич // Незалежний АУДИТОР. – 2012. – № 1(III). – С. 10-19.
  13. Малявко А.Б. Обеспечение качества учетных систем / А.Б. Малявко // Вестник НГУ. Серия: Социально-экономические науки. – 2009. – Том 9, Выпуск 1. – С. 60-70.
  14. Мягмар М. Методы и методики оценки качества учетной информации / М. Мягмар // Вопросы экономики и права. – 2012. – № 3. – С. 273-276.
  15. Пушкар М.С. Идеальна система обліку: концепція, архітектура, інформація / М.С. Пушкар, М.Г. Чумаченко. – Тернопіль: Карт-бланш, 2011. – 336 с.
  16. Развитие интегрированной системы учета и отчетности: методология и практика: монография. Под ред. Каморджановой Н.А. – М.: «Издательство «Проспект», 2015. – 172 с.
  17. Рудановский А.П. Теория балансового учета. Оценка как цель балансового учета. – М.: МАКИЗ, 1928. – 174 с.
  18. Садовська І.Б. Критерії оцінки якості управлінської звітності / І.Б. Садовська, К.Є. Нагірська // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Випуск 3. – С. 899-904.
  19. Соколов Я.В. Бухгалтерський учёт: от истоков до наших дней: учебн. пособие для вузов. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 638 с.
  20. Соколова Е.Е. Методы оценки качества учётной информации / Е.Е. Соколова // Экономика, Статистика и Информатика. Вестник УМО. – 2011. – № 2. – С. 118-124.
  21. Старовойтова Е.В. Развитие бухгалтерского учета и отчетности в России на основе международных стандартов финансовой отчетности / Е.В. Старовойтова // Аудит и финансовый анализ. – 2007. – № 4. – С. 96-103.
  22. Чайковская Л.А. Современные концепции бухгалтерского учета (теория и методология): автореф. автореф. дис. ... на соискание уч. степени докт. экон. наук: спец. 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / Л.А. Чайковская. – Москва, 2007. – 45 с.
  23. Шеверя Я.В. Регулювання та якості фінансової звітності в Україні / Я.В. Шеверя // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2014. – № 1(28). – С. 302-318.

УДК 657.454:004.424

Сахаров П.О.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри бухгалтерського обліку
Харківського національного економічного університету
імені Семе́на Кузнеця

УДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ЕЛЕКТРОННИМИ ГРОШИМА В АВТОМАТИЗОВАНІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА

Проаналізовано сутність контрольних процедур щодо внутрішнього контролю розрахунків електронними грошима. Досліджено теоретичні питання контролю розрахунків. Розроблено алгоритм перевірки достовірності розрахунків електронними грошима.

Ключові слова: електронні гроші, система внутрішнього контролю, фішинг.

Сахаров П.А. УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ВНУТРЕННЕГО КОНТРОЛЯ РАСЧЕТОВ ЭЛЕКТРОННЫМИ ДЕНЬГАМИ В АВТОМАТИЗИРОВАННОЙ ИНФОРМАЦИОННОЙ СИСТЕМЕ ПРЕДПРИЯТИЯ

Проанализирована сущность контрольных процедур относительно внутреннего контроля расчетов электронными деньгами. Исследованы теоретические вопросы контроля расчетов. Разработан алгоритм проверки достоверности расчетов электронными деньгами.

Ключевые слова: электронные деньги, система внутреннего контроля, фишинг.

Sakharov P.O. IMPROVING INTERNAL CONTROL ELECTRONIC MONEY SETTLEMENT IN AUTOMATED INFORMATION SYSTEM OF ENTERPRISE

The essence of control procedures regarding internal control electronic money payments. Theoretical calculations control issues. The algorithm validation calculations electronic money.

Keywords: electronic money, system of internal control, phishing.

Постановка проблеми. Якість проведення аналізу та своєчасне надходження інформації значною мірою залежать від своєчасного прийняття ефективних управлінських рішень щодо операцій з використанням електронних грошей, забезпечення безумовного та якісного їх виконання та використання сучасних форм звітності та методів контролю за їхнім виконанням. Побудова цілісної ефективної системи інформаційно-аналітичного забезпечення внутрішнього контролю з використанням новітніх інформаційних технологій – це єдина умова для вирішення цих проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процес управління та контролю розрахунків електронними грошима описують у своїх працях Ч. Хорнгер, Дж. Фостер, І.О. Бланк, А.М. Поддєрьогін, І.С. Несходовський, О.С. Височан, В.В. Варавка, В.В. Скоробогатова та інші науковці. Ч. Хорнгер та Дж. Фостер визначають внутрішній контроль як комплекс бухгалтерського управлінського контролю, який допомагає забезпечити відповідність рішень, прийнятих в організації, з реалізацією їх на практиці. На думку Ю.С. Рогозян та Н.О. Ковальової, «контроль грошових коштів – це контролююча сис-